

TEMEL HUKUK

KİŞİ, KİŞİ TÜRLERİ VE GERÇEK KİŞİ

**KİŞİ, KİŞİ
TÜRLERİ VE
GERÇEK
KİŞİ**

HAKİKİ ŞAHISLAR (KİŞİLER)

Hakiki şahıslar insanlardır. Hayvanlar ve bitkiler şahıs değildir.

HÜKMİ ŞAHISLAR

Belirli gayelerin gerçekleştirilebilmesi için bir kısım insanların bir araya gelmeleri, faaliyetlerini ve mallarını bu gayeye tahsis etmeleri gerekir. İşte böylece kendisini meydana getiren insanlardan ayrı ve bağımsız ‘varlıklar ortaya çıkar. Bunlara hükmi şahıslar (tüzel kişiler) denir.

HAKİKİ ŞAHİSLARIN EHLİYETLERİ

HAK EHLİYETİ

- Hak ehliyeti hak ve borç sahibi olabilme, yani hakların ve borçlan öznesi olabilme iktidarıdır.
- Hak ehliyeti ile şahıs kavramları aynı anlama gelmektedir. Hak ehliyeti pasiftir. Yani bir kimsenin hak ehliyetine sahip olabilmesi için bir şey yapmasına gerek yoktur.
- Hakiki şahısla bakımından sadece doğmuş olmak hak ehliyetine sahip olmak için yeterlidir.
- Sağ doğması şartıyla cenin dahi hak ehliyetine sahiptir.
- Hak ehliyet hakiki şahıslarda doğumla kazanılır.

FİİL EHLİYETİ

- Fiil ehliyeti bir şahsın kendi muameleleriyle lehine haklar aleyhine ise borçlar yaratabilme ehliyetidir.
- Medeni kanun fiil ehliyeti terimine yer vermiş değildir.
- Fiil ehliyetine herkes değil ancak kanunun aradığı bazı şartları haiz bulunan şahıslar sahiptirler.
- Fiil ehliyeti aktif bir ehliyettir. Fiil ehliyetinin olumlu ve olumsuz olmak üzere iki şartı vardır.
- **Olumlu Şartlar:**
 - a. Mümeyyiz olmak (temyiz kudretine sahip olmak).
 - b. Reşit olmak
- **Olumsuz Şart:**
 - a. Mahcur (kısıtlı) olmamak.

Kaza-i Rüşt: Şartları şunlardır;

1. Reşit kılınacak kişi 15 yaşını bitirmiş olmalıdır.
2. Küçüğün İsteği; Reşit kılınacak küçük reşit kılınmayı istemelidir. Kaza-i rüşte karar verilmesi isteminde bulunma şahsa sıkı sıkıya bağlı haklardandır. Bu nedenle istek küçükten gelmelidir.
3. Ana ve babanın muvaffakatı
4. Vasinin Dinlenmesi; Eğer küçük velayet altında değil de vesayet altında ise bu hüilde vasinin mahkeme tarafından dinlenmesi gerekir. Burada vasinin muvaffakatı (onayı) alınmamaktadır.
5. Küçüğün menfaatinin bulunması Kaza-i rüşte küçüğün ikametgahının bulunduğu yerdeki Asliye Hukuk Mahkemesi Karar verir. Yani kazanılan rüşt geri alınamaz. Kaza-i rüştüne karar verilen fakat evlenme çağına gelmeyen evlenme rüştünü kazanamaz.

HUKUKİ MUAMELE EHLİYETİ

- Hukuki muameleler tek taraflı ve çok taraflı hukuki muameleler olmak üzere ikiye ayrılır.
- Tek taraflı Hukuki Muamele: Sadece bir tarafın irade açıklama sııyla meydana gelir. Örneğin; vasiyet, vakıf kurma çok taraflı hukuki muamele.
- Birden fazla şahsın irade açıklamasıyla meydana gelir. En önemlisi sözleşmelerdir. Örneğin bedel (semen) karşılığında bir malın mülkiyetini kesin surette karşı tarafa devredilmesi taahhüdünü içeren satım sözleşmesi, bir eşyanın kullanma hakkının bir bedel karşılığında belli bir süre için karşı tarafa devredilmesi taahhüdünü içeren kira sözleşmesi.
- Hukuki muamele yapabilme iktidarına sözleşme ehliyeti denir ve bu da fiil ehliyetine dahildir.
- Haksız fiillerden sorumlu olma ehliyeti de fiil ehliyetine dahildir.

Dava Ehliyeti

- Bir şahsın mahkemede usul hukukuna ait işlemleri (muameleleri) tek başına yapabilme ehliyetidir.
- Dava ehliyeti taraf ehliyeti demek değildir.
- Fiil ehliyetine sahip olup olmamalarına göre hakiki şahıslar **dörde** ayrılır.
 1. Tam ehliyetliler
 2. Sınırlı ehliyetliler
 3. Sınırlı ehliyetsizler
 4. Tam ehliyetsizler

- Mümeyyiz ve reşit olan aynı zamanda mahcur (kısıtlı) olmayan tüm şahıslardır.

Sınırlı Ehliyetliler

- a. Evli Kadınlar
 - b. Kendilerine kanuni müşavir atanmış olanlar
- Kendilerine kanuni müşavir atanmış olanlar **şu işlemleri** kanuni müşavirlerinin onayı olmadan yapamazlar;
 - ✓ Dava açma ve sulh, gayrimenkulün alım ve satımı ve onlar üzerinde rehin ve sair aynı bir hak kurma, kıymetli evrak alım satım ve rehni, alelade idare ihtiyaçları dışında inşaat, ödünç verme ve alma, sermayeyi almak, bağışlama, kambiyo taahhütleri altına girmek, kefalet.

Sınırlı Ehliyetsizler

- a. Mümeyyiz Küçükler
 - b. Mümeyyiz Mahcurlar
- Sınırlı ehliyetsizler kendilerini borç altına sokan muameleleri (satım, kira, istisna, hizmet sözleşmeleri gibi) bizzat yapamazlar. Bu tür işlemlerin kanuni mümessilleri tarafından yapılması gerekir. Kanuni mümessiller ise veli ve vasilerdir.
 - Sınırlı ehliyetsizler bu tür muameleleri kanuni mümessillerinin rızası ile yapabilirler. Verilen rızaya izin, hukuki muameleden sonra açıklanan rızaya ise icazet denir.

Tam ehliyetsizler

- Bunların fiil ehliyetleri hiç yoktur.
- Gayrimümeyyizler tam ehliyetsizdir.
- Kanuni mümessillerinin izin yada icazeti olsa bile bunların yaptıkları bütün işlemler geçersizdir.
- Tam ehliyetsizlerin haksız fiillerden sorumlu olma ehliyeti yoktur. Bunun istisnası kusur sorumluluk halleri ve hakkaniyettir.
- Hakkaniyete örnek; zengin bir akıl hastasının fakir bir köylünün harmanını yakması.

